

Μιχάλης Θ. Κουτσός

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Είδη Ερμηνευτικής Προσέγγισης
- Διδακτική Γλωσσικής Διδασκαλίας
- Είδη, Χαρακτηριστικά, Συστατικά Στοιχεία του Ποιητικού και του Πεζού λόγου των διδασκόμενων συγγραφέων
- Διδακτικά Μοντέλα
- Διδακτικές Εφαρμογές
- Κριτήρια Αξιολόγησης
- Για τη διδασκαλία όλων των ειδών του Αρχαιοελληνικού Λόγου
- Για τις προαγωγικές εξετάσεις Γυμνασίου και Λυκείου
- Για τις εξετάσεις σε Πανελλήνια Κλίμακα
- Για τις εξετάσεις του Α.Σ.Ε.Π.

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ZHTH
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

ISBN 960-456-012-3

© Copyright, 2006, Μ. Κουτσός, Εκδόσεις ΖΗΤΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

**Φωτοστοιχειοθεσία
Εκτύπωση**

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229

e-mail: info@ziti.gr

Βιβλιοπωλείο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΗ

Αρμενοπούλου 27 • 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310.203.720, Fax 2310.211.305

e-mail: sales@ziti.gr

www.ziti.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παραδοσιακή αντίληψη της διδακτικής των αρχαίων ελληνικών ήταν ισοπεδωτική. Δεν ξεχώριζε το πεζό από το ποιητικό κείμενο, τον ιστορικό από το φιλοσοφικό λόγο. Τα αντιμετώπιζε ως κείμενα γραμματικο-συντακτικής εξέτασης.

Η κατάρκτηση του νοήματος μέσα από μία κατά λέξη μετάφραση δεν ικανοποιεί. Οι νέες γλωσσικές και κειμενικές αντιλήψεις αντιμετωπίζουν το κείμενο ως ένα σύνολο δομών και σχέσεων. Εκείνο που έχει πια σημασία δεν είναι η τεχνολογική αναγνώριση ορισμένων γλωσσικών τύπων αλλά η δομική κατασκευή και λειτουργία, η νοηματική άρθρωση, η υφολογική ιδιαιτερότητα και η ειδολογική διαφορά. Κατ' αυτόν τον τρόπο η κατανόηση, που είναι και ο πρωταρχικός σκοπός της διδασκαλίας των αρχαίων κειμένων, δεν είναι επιφανειακή αλλά ουσιαστική και πολύπλευρη. Μια σύγχρονη αντίληψη διδακτικής των αρχαίων ελληνικών περιλαμβάνει όλες αυτές τις μορφές εξέτασης.

Η εξέταση της δομικής κατασκευής και λειτουργίας αφορά όχι μόνο τα δομικά υλικά, κύριους και δευτερεύοντες όρους, κύριες και δευτερεύοντες προτάσεις, αλλά και τις σχέσεις των δομικών υλικών μεταξύ τους, όπως και τη λειτουργία τους μέσα σε ένα επικοινωνιακό λόγο.

Η εξέταση της νοηματικής άρθρωσης βλέπει το κείμενο όχι ως ένα νόημα, αλλά ως ένα νοηματικό σύνολο, που αρθρώνεται σε υποσύνολα νοηματικά και η υπόσταση του ενός νοηματοδοτεί την παρουσία του άλλου.

Η εξέταση της υφολογικής ιδιαιτερότητας αναφέρεται στην ανίχνευση του ιδιαίτερου στυλ, της ιδιαίτερης έκφρασης που κάνει τον ένα συγγραφέα να διαφέρει από τον άλλο και το ένα κείμενο να διαφοροποιείται από το άλλο.

Η εξέταση της ειδολογικής διαφοράς περιστρέφεται γύρω από τον εντοπισμό της ειδοποιού διαφοράς των διαφόρων ειδών του λόγου, εκείνων δηλαδή των στοιχείων που δίνουν την ταυτότητα του κειμένου σε σημείο ώστε να αναγνωρίζεται το ένα από το άλλο.

Αυτά τα θεμελιακά κριτήρια ερμηνευτικής προσέγγισης δίνει η παρούσα εργασία και φιλοδοξεί να τραβήξει τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα σε οπι-

κές γωνίες εξέτασης τόσο σε οριζόντιο χαρακτηρισιολογικό επίπεδο όσο και σε κάθετο ειδολογικό. Έχει σκοπό να πλατύνει και να βαθύνει την οπτική της εξέτασης των αρχαίων κειμένων με στόχο την ανίχνευση όλων εκείνων των κρυμμένων θησαυρών του αρχαιοελληνικού λόγου που μόνο στους ανικανοποίητους εραστές της φιλοκαλίας του αρχαιοελληνικού λόγου αποκαλύπτονται.

Ιούλιος 2006

Μιχάλης Κουτσός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Διδακτική Θεωρία για τη Διδασκαλία του Αρχαιοελληνικού Λόγου

I. Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) μέσα από τις οδηγίες του ΥΠΕΠΘ	15
Α. Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) στο Γυμνάσιο	15
Β. Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) στο Λύκειο	17
Γ. Οι σκοποί του μαθήματος των Α.Ε.	21
Δ. Οργάνωση διδασκαλίας	26
Ε. Μέθοδος διδασκαλίας	26
ΣΤ. Γενικές αρχές για τη διδασκαλία κειμένου	28
II. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.)	31
III. Διδακτική υποδομή στη Διδασκαλία του Αρχαιοελληνικού Λόγου	35
Α. Η διδασκαλία των Α.Ε.: Από το πρωτότυπο ή τη μετάφραση;	35
Β. Τα Σχόλια	41
Γ. Ανάγνωση - Παράφραση - Μετάφραση	44
IV. Διδακτική της Γλωσσικής Διδασκαλίας	50
Προβλήματα και προτάσεις για τη διδασκαλία της	50
Α. Διδακτική της Γραμματικής	56
1. Γενικές διδακτικές οδηγίες για τη διδασκαλία της Γραμματικής	56
2. Διδακτική Εφαρμογή	57
Β. Διδασκαλία του Συντακτικού	62
1. Γενικές διδακτικές οδηγίες για τη διδασκαλία του Συντακτικού	62
2. Διδακτική Εφαρμογή	67
1ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Ειδικές Προτάσεις	69
2ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Ενδοιαστικές Προτάσεις	72
3ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Πλάγιες Ερωτηματικές Προτάσεις	75
4ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Αιτιολογικές Προτάσεις	80
5ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Χρονικές Προτάσεις	82
6ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Τελικές Προτάσεις	85

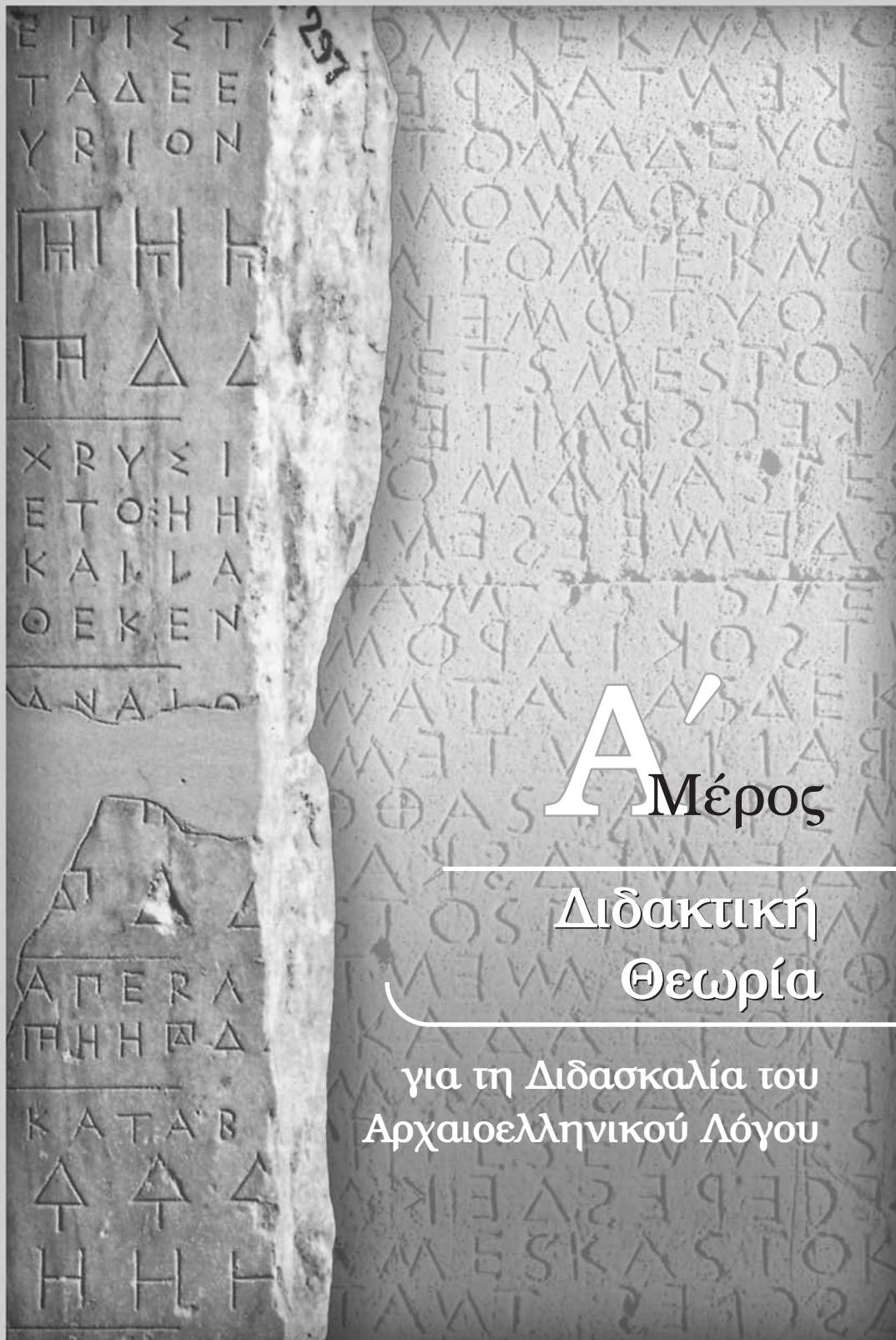
Γ. Διδασκαλία της Θεματογραφίας	90
1. Η Θέση της Θεματογραφίας στη γλωσσική Διδασκαλία	90
2. Προγραμματισμός Διδασκαλίας της Θεματογραφίας	90
Πίνακας συνεξέτασης γραμματικών και συντακτικών φαινομένων	91
Κατάλογος συντακτικών φαινομένων και προτεινόμενων κειμένων	93
3. Διδακτικό μοντέλο Θεματογραφίας	96
4. Διδακτική Εφαρμογή	97
5. Κριτήρια αξιολόγησης στη Θεματογραφία	101
Παράρτημα: Οι σύνδεσμοι	108
V. Διδακτικά μοντέλα	110
A. Τα στοιχεία των διδακτικών μοντέλων	112
B. Τα είδη των διδακτικών μοντέλων	115
1. Ως προς την υφολογολογική ανάλυση του κειμένου	115
2. Ως προς τη μέθοδο ανάλυσης του κειμένου	115
3. Ως προς το χρόνο εμφάνισης	116
B.I Τα παραδοσιακά διδακτικά μοντέλα	116
1. Πραγματολογική ή Πραγματογνωστική Ανάλυση	118
2. Νοηματική Ανάλυση	118
3. Ιδεολογική Ανάλυση	119
B.II Τα σύγχρονα διδακτικά μοντέλα	120
1. Δομική Ανάλυση	120
2. Υφολογική ή Αισθητική Ανάλυση	121
3. Τελολογική Ανάλυση	123
4. Κειμενική Ανάλυση	123
5. Ερμηνευτική Ανάλυση και Ερμηνεία	125
6. Διαλεκτική Ανάλυση ή Ανάλυση Προβλήματος	127
Γ. Η Διδακτική των Α.Ε. από το πρωτότυπο	129
Δ. Η Διδακτική των Α.Ε. από μετάφραση	131
Ε. Οι επαναλήψεις και οι γενικές θεωρήσεις	132
ΣΤ. Γενική Διδακτική Εφαρμογή με βάση τα Σύγχρονα Διδακτικά Μοντέλα	133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Τα σχήματα Λόγου	138
A. Γραμματικά	138
B. Σχήματα σχετικά με τη θέση των λέξεων	138
Γ. Σχήματα σχετικά με το βαθμό πληρότητας του λόγου	139
Δ. Σχήματα σχετικά με τη σημασία των λέξεων ή φράσεων	139

Β΄ ΜΕΡΟΣ**Διδακτικές Εφαρμογές στα Είδη του Αρχαιοελληνικού Λόγου**

Εισαγωγικά για τα είδη του Αρχαιοελληνικού Λόγου	143
I. Τα Είδη, τα Χαρακτηριστικά και Διδακτικές Εφαρμογές του Ποιητικού λόγου των διδασκόμενων ποιητών	144
A. Επικός Λόγος ή Επική Ποίηση	144
1. Είδη και χαρακτηριστικά του Επικού Λόγου	144
2. Συστατικά στοιχεία του επικού λόγου	145
3. Θεματικά κέντρα της Οδύσσειας και της Ιλιάδας	146
4. Ομοιότητες και διαφορές Οδύσσειας από Ιλιάδα	147
5. Διδακτικό Μοντέλο Επικού Λόγου	149
6. Διδακτική Εφαρμογή του Επικού Λόγου	150
6.1 Εναλλακτικοί Τρόποι Παρουσίασης της διδακτικής ενότητας	167
6.1.1 Διδακτικό Μοντέλο Προβλήματος	167
6.1.2 Τελολογικό Διδακτικό Μοντέλο	168
B. Λυρικός Λόγος ή Λυρική Ποίηση	169
1. Χαρακτηριστικά του λυρικού λόγου	169
2. Διαφορές Επικού και Λυρικού λόγου.	169
3. Ομοιότητες και διαφορές της Αρχαίας Ελληνικής Λυρικής ποίησης (Α.Λ.) από τη Νεότερη Λυρική Ποίηση (Ν.Λ.)	170
4. Συστατικά στοιχεία του λυρικού λόγου	170
5. Τα είδη της λυρικής ποίησης	171
6. Διδακτικό Μοντέλο Λυρικού Λόγου	175
7. Διδακτικές Εφαρμογές του Λυρικού Λόγου	176
– Λυρική Ποίηση Β΄ Λυκείου (Σαπφώ)	176
– Λυρική Ποίηση Β΄ Λυκείου (Αρχίλοχος)	180
1ο Κριτήριο Αξιολόγησης στην Εισαγωγή της Λυρικής Ποίησης	185
2ο Κριτήριο Αξιολόγησης στον Αρχίλοχο	187
3ο Κριτήριο Αξιολόγησης στον Μίμνερμο	188
Γ. Ο Δραματικός λόγος ή Δραματική ποίηση	189
1. Χαρακτηριστικά του Δραματικού Λόγου	189
2. Τα είδη του δραματικού λόγου	190
2α. Η Τραγωδία	190
2β. Το Σατυρικό δράμα	194
2γ. Η Κωμωδία	194
3. Οι διδασκόμενοι συγγραφείς και τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα	195
Ο Σοφοκλής	195
Ο Ευριπίδης	196

Ο Αριστοφάνης	197
Διαφορές ανάμεσα στα τρία είδη του ποιητικού λόγου: Επικού, Λυρικού και Δραματικού	198
4. Διδακτικό Μοντέλο Δραματικού Λόγου	199
5. Διδακτική Εφαρμογή του Δραματικού Λόγου	
Δραματική Ποίηση, Β΄ Λυκείου - Σοφοκλή Αντιγόνη	201
Κριτήρια Αξιολόγησης	210
1ο Κριτήριο Αξιολόγησης στην Εισαγωγή της Δραματικής Ποίησης	216
2ο Κριτήριο Αξιολόγησης στην Αντιγόνη του Σοφοκλή (ωριαίο διαγώνισμα)	219
3ο Κριτήριο Αξιολόγησης στην Αντιγόνη του Σοφοκλή (δεκάλεπτο διαγώνισμα)	221
II. Τα Είδη, τα Χαρακτηριστικά και Διδακτικές Εφαρμογές του Πεζού λόγου των διδασκόμενων συγγραφέων	224
A. Ιστορικός Λόγος ή Ιστορία	224
1. Διδακτικό Μοντέλο Ιστορικού Λόγου	224
2. Οι διδασκόμενοι συγγραφείς	226
2.1. Ο Ηρόδοτος	226
2.1.1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Ηροδότειου Λόγου	227
2.1.2. Συστατικά στοιχεία του Ηροδότειου λόγου	229
2.1.3. Διδακτική εφαρμογή	230
2.2. Ο Θουκυδίδης	240
2.2.1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και συστατικά στοιχεία του Θουκυδίδειου λόγου	243
2.2.2. Σύγκριση Ηροδότου και Θουκυδίδη	246
2.2.3. Διδακτική εφαρμογή	248
2.3. Ο Ξενοφών	255
2.3.1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και συστατικά στοιχεία	255
2.3.2. Διδακτική εφαρμογή	257
B. Ρητορικός Λόγος ή Ρητορεία	
1. Οι διδασκόμενοι συγγραφείς	260
Ο Λυσίας (450-380)	260
Ο Ισοκράτης (436-338)	261
Ο Δημοσθένης (384-322)	261
2. Τα είδη του Ρητορικού Λόγου	262
3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και συστατικά στοιχεία του Ρητορικού Λόγου	262
4. Διδακτικό Μοντέλο Ρητορικού Λόγου	265

5. Διδακτικές εφαρμογές Ρητορικού Λόγου	267
Γ. Φιλοσοφικός Λόγος ή Φιλοσοφία	277
1. Οι διδασκόμενοι συγγραφείς και τα χαρακτηριστικά τους	
γνωρίσματα	277
Ο Σωκράτης (469-399)	277
Ο Πλάτων (427-348)	278
Ο Αριστοτέλης (384-322)	280
2. Διδακτικό Μοντέλο Φιλοσοφικού Λόγου	281
3. Διδακτικές εφαρμογές Φιλοσοφικού Λόγου	283
Η ανάμειξη των ειδών του αρχαιοελληνικού λόγου	300
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Θέματα εξετάσεων μαθητών - καθηγητών	303
– Προαγωγικές εξετάσεις - Β΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου	
(Σοφοκλέους Αντιγόνη)	305
– Απολυτήριες εξετάσεις - Γ΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου	
(Πλάτωνος Πολιτεία)	311
– Απολυτήριες εξετάσεις - Γ΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου	
(Θουκυδίδου Περικλέους Επιτάφιος)	316
– Θέματα ΑΣΕΠ 2000	
(Πλάτωνος Πολιτεία)	327
– Θέματα ΑΣΕΠ 2005	
(Πλάτωνος Πολιτεία και Ευριπίδου Ελένη)	332
Βιβλιογραφία	341

Α' Μέρος

Διδακτική Θεωρία

για τη Διδασκαλία του
Αρχαιοελληνικού Λόγου

I

Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) μέσα από τις οδηγίες του ΥΠΕΠΘ¹

A. Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) στο Γυμνάσιο

1. Ωρολόγιο πρόγραμμα και διδακτέα ύλη κατά τάξη

Α' ΤΑΞΗ				
ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ		ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ	
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-Μάιος	2
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-Μάιος	2
ΟΜΗΡΟΣ	1. Οδύσσεια	Σεπτ.-15 Φεβ.	Σεπτ.-Μάιος	2
	2. Ιλιάδα	16 Φεβ.-Μάιος	Σεπτ.-Μάιος	2

Σημείωση: Από το σχολικό έτος 2005-06 οι ώρες της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας έγιναν 3.

Β' ΤΑΞΗ				
ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ		ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ	
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-20 Ιαν.	2
			21 Ιαν.-Μάιος	2
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-20 Ιαν.	2
			21 Ιαν.-Μάιος	2
Ηροδότου Ιστορίες	Σεπτ.-Ιαν.	2	Σεπτ.-Ιαν.	2
Ανθολόγιο: Αρχαία Ελλάδα, ο τόπος και οι άνθρωποι	Φεβ.-Μάιος	2	21 Ιαν.-Μάιος	1

Σημείωση: Από το σχολικό έτος 2005-06 οι ώρες της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας έγιναν 3.

1. Βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Γυμνάσιο, Σχολ. Έτος 2003-2004, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2003, σελ. 11.

Γ' ΤΑΞΗ				
ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ		ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ	
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-20 Ιαν. 21 Ιαν.-Μάιος	1 2
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Δραματική Ποίηση				
1. Ευριπίδη <i>Ελένη</i>	Σεπτ.-20 Ιαν.	2	Σεπτ.-20 Ιαν.	2
2. Αριστοφάνη <i>Όρνιθες</i>	21 Ιαν.-Μάιος	2	21 Ιαν.-Μάιος	1

Σημείωση: Από το σχολικό έτος 2005-06 οι ώρες της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας έγιναν 3.

2. Οι κλάδοι του μαθήματος των Α.Ε. στο Γυμνάσιο

Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε.) από το 1994 διδάσκονται και στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου από το πρωτότυπο για 2 ώρες την εβδομάδα, που από το 2005 έγιναν 3, με την ονομασία Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Α.Ε. Γλ.) και από μετάφραση για 2 ώρες την εβδομάδα με την ονομασία Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Α.Ε. Γρ.)

Η Α.Ε. Γλ. διδάσκεται από 3 τεύχη Ανθολογίου για τις 3 τάξεις, το οποίο έχει την εξής διάρθρωση: Α Μέρος το βασικό Κείμενο, Β Μέρος τα Λεξιλογικά – Σημασιολογικά Γ Μέρος Γραμματικά – Συντακτικά και Δ Μέρος ένα Παράλληλο Κείμενο. Στο β τετράμηνο της Γ τάξης διδάσκονται ορισμένα κεφάλαια από την Αλεξάνδρου Ανάβαση του Αρριανού.

Η Α.Ε. Γρ. περιλαμβάνει για την Α τάξη διδασκαλία ορισμένων ραψωδιών της Οδύσσειας και της Ιλιάδας, για τη Β τάξη διδασκαλία ορισμένων κεφαλαίων από τις Ιστορίες του Ηροδότου και από Ανθολόγιο «Αρχαία Ελλάδα, ο τόπος και οι άνθρωποι» με διάφορες θεματικές ενότητες, και για την Γ τάξη τη διδασκαλία της Ελένης του Ευριπίδη και των Ορνίδων του Αριστοφάνη.

Τα Α.Ε. στο Γυμνάσιο δεν διδάσκονταν από το πρωτότυπο αλλά μόνο από μετάφραση μετά τη μεταπολίτευση του 1974, αλλά ύστερα από πολλές συζητήσεις και προβληματισμούς επανήλθαν το 1994.

B. Τα Αρχαία Ελληνικά (Α.Ε) στο Λύκειο

1. Ωρολόγιο πρόγραμμα κατά τάξη

ΤΑΞΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΜΑΘΗΜΑ	ΩΡΕΣ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ	
		Ημερήσια	Εσπερινά
Α'	Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας	4	2
	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	2 (1)	2
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	4 (3)	1
Β'	Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας	2	3
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	2	2
	Πρόγραμμα Θεωρητικής Κατεύθυνσης	3	–
	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Θεματογραφία)	2 (1)	–
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	2	–
Γ'	Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας		–
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	1	–
Γ'	Πρόγραμμα Θεωρητικής Κατεύθυνσης	5	3
	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Θεματογραφία)	1	1
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	4/3	2
Δ'	Πρόγραμμα Θεωρητικής Κατεύθυνσης	–	5
	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Θεματογραφία)	–	1/2
	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	–	4/3

Σημείωση: Από το σχολικό έτος 2005-06 οι ώρες της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας έγιναν 2 στην Α Λυκείου και τη Θεωρητική Κατεύθυνση Β Λυκείου, και 4 στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία της Α Λυκείου, ενώ διδάσκεται ως μάθημα Γενικής Παιδείας ο Επιτάφιος του Θουκυδίδη στην Γ Λυκείου.

2. Οι κλάδοι του μαθήματος των Α.Ε. στο Λύκειο

Τα Α.Ε. στο Λύκειο διδάσκονται πάλι σε δύο κλάδους: **Αρχαία Ελληνική Γλώσσα**, η οποία στην ουσία είναι Γλωσσική Διδασκαλία (Γραμματική και Συντακτικό) και διδάσκεται για δύο (2) ώρες στην Α τάξη και στη Θεωρητική Κατεύθυνση της Β τάξης και μία (1) ώρα στη Θεωρητική Κατεύθυνση της Γ τάξης, **Αρχαία Ελληνική Γραμματεία**, η οποία είναι διδασκαλία αποσπασμάτων από αυτοτελή έργα και διδάσκεται ως μάθημα Γενικής Παιδείας για τρεις (3) ώρες στην Α τάξη, που έγιναν 4 από το σχολικό έτος 2005-06, για δύο (2) στη Β τάξη. Η Θεωρητική Κατεύθυνση της Β τάξης διδάσκεται επιπλέον για άλλες δύο (2) ώρες Αρχαία Ελληνική Γραμματεία. Συνεπώς τα Α.Ε. στο Λύκειο στην ουσία μέχρι τώρα διδάσκονταν μόνο σε δύο τάξεις, την Α και Β, ενώ στη Γ διδάσκονταν μόνο στη Θεωρητική Κατεύθυνση και τώρα διδάσκεται ο Επτάκιος του Θουκυδίδη σε όλες τις κατευθύνσεις.

3. Διδακτέα Ύλη του μαθήματος των Α.Ε. στο Λύκειο

Α' ΤΑΞΗ				
ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ		ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΛΥΚΕΙΑ	
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Γλωσσική Διδασκαλία	Σεπτ.-Μάιος	2 (1)	Σεπτ.-Μάιος	1
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	Σεπτ.-Μάιος	4 (3)	Σεπτ.-Μάιος	2
A. Ξενοφών <i>1. Ελληνικά ή</i> <i>2. Αγησίλαος</i>	Σεπτ.-Δεκέμ.	4 (3)	Σεπτ.-Ιαν.	2
B. Θουκυδίδης <i>1. Βιβλία Α, Ζ, Η ή</i> <i>2. Βιβλία Γ, Ζ, Η</i>	Ιαν.-Μάιος	4 (3)	Φεβρ.-Μάιος	2

Σημειώσεις:

1. Οι διδάσκοντες ακολουθούν την πρώτη ή τη δεύτερη επιλογή ελεύθερα. Για την ενότητα όμως της διδασκαλίας και της αξιολόγησης η επιλογή θα είναι η ίδια για όλα τα τμήματα της τάξης του ίδιου σχολείου.
2. Για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας θα χρησιμοποιηθεί το **Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας** της Α Λυκείου, όπως και το προηγούμενο σχολικό έτος.
3. Στα **Εσπερινά Λύκεια** από το Θουκυδίδη θα διδαχθεί μόνο το **A** ή το **Γ** βιβλίο. Τα βιβλία **Z** και **H** δε θα διδαχθούν.

B' ΤΑΞΗ				
I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ				
ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ		ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΛΥΚΕΙΑ	
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Δραματική Ποίηση)	Σεπτ.-Μάιος	2	Σεπτ.-Μάιος	2
Σοφοκλέους Τραγωδία				
1. <i>Αντιγόνη</i>	Σεπτ.-Απρίλ.	2	Σεπτ.-Απρίλ.	3
2. <i>Αίας</i>	Μάιος	2	Μάιος	3

Σημειώσεις:

1. Για τον **Αίαντα** θα διατεθούν συνολικά **6** διδακτικές ώρες.
2. Στα **Εσπερίνα Λύκεια** οι διδάσκοντες μπορούν, κατά την κρίση τους, να διαθέσουν κάποιες ώρες για τη διδασκαλία ορισμένων γραμματικών και συντακτικών φαινομένων.

B' ΤΑΞΗ		
II. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ		
ΜΑΘΗΜΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Θεματογραφία)	Σεπτ.-Φεβρουάρ. Μάρτιος-Μάιος	1 (2) 2
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Ρητορικά Κείμενα)		
Λυσίας: <i>Υπέρ Μαντιθέου</i>	Σεπτ.-Φεβρουάρ.	2
Δημοσθένης: <i>Περί Ροδίων Ελευθερίας</i>	Μάρτιος-Μάιος	1
Ισοκράτης: <i>Περί Ειρήνης</i>		

Σημείωση: Το πρόγραμμα της θεωρητικής κατεύθυνσης της Β' τάξης των Ημερησίων Λυκείων εφαρμόζεται και στη θεωρητική κατεύθυνση της Γ' τάξης των **Εσπερινών Ενιαίων Λυκείων**

Γ' ΤΑΞΗ		
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ		
ΜΑΘΗΜΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΩΡΕΣ
I. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα <i>(Θεματογραφία)</i>	Σεπτ.-Μάιος	2
II. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	Σεπτ.-Μάιος	3
A. Θουκυδίδης Περικλέους Επιτάφιος	Σεπτ.-10 Νοεμ.	3
B. Φιλοσοφικός Λόγος	11 Νοεμ.-Μάιος	3
α. Πλάτων 1. Πρωταγόρας 2. Πολιτεία	11 Νοεμ.-15 Φεβρ.	3
β. Αριστοτέλης 1. Ηθικά Νικομάχεια 2. Πολιτικά	16 Φεβρ.-Μάιος	3

Σημείωση: Το πρόγραμμα της Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης των Ημερησίων Λυκείων εφαρμόζεται και στη θεωρητική κατεύθυνση της Δ' τάξης των Εσπερινών Ενιαίων Λυκείων

4. Τα διδασκόμενα έργα στο Λύκειο

Υπάρχει μια θεματική κατάταξη στο Λύκειο, δηλαδή ιστορικά κείμενα στην Α τάξη, ρητορικά, δραματικά και λυρικά στη Β τάξη, και ιστορικά και φιλοσοφικά στη Θεωρητική Κατεύθυνση της Γ' τάξης.

Η άποψή μας είναι ότι η διδακτέα ύλη και μεγάλη είναι και δύσκολη, ενώ ο διατιθέμενος χρόνος ελάχιστος και οι στόχοι υψηλοί. Το συμπέρασμα είναι ότι δεν μπορούμε να έχουμε θετικά αποτελέσματα με τέτοιες προϋποθέσεις. Από την άλλη μεριά είναι αδιανόητο η πλειονότητα των μαθητών της Γ' τάξης να μη διδάσκεται Α.Ε. έστω και από μετάφραση και μάλιστα κάποια σημαντικά έργα, όπως είναι ο Οιδίποδας του Σοφοκλή.

Γ. Οι σκοποί του μαθήματος των Α.Ε.

Στις Οδηγίες του ΥΠΕΠΘ² για τη διδασκαλία του μαθήματος των Α.Ε. διαβάζουμε τα εξής:

1. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του μαθήματος των Α.Ε

«Το πνεύμα της εποχής και οι σύγχρονες ανάγκες/απαιτήσεις ευνοούν τη γενική παιδεία κι όχι την εξειδίκευση. Αυτό σημαίνει για την εκπαίδευση ότι πρέπει να εξασφαλίζει ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/τριών αποβλέποντας σε ανθρώπους σκεπτόμενους, καλλιεργημένους, δημιουργικούς.

Σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τον παραπάνω προσανατολισμό έχει ιδιαίτερη θέση το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, του οποίου ο κύριος σκοπός είναι μορφωτικός-ανθρωπιστικός. Κεντρικός άξονας του μαθήματος είναι η σπουδή του ανθρώπου με τη μελέτη και την κατανόηση της συμπεριφοράς, της δράσης και του αγώνα του ανθρώπου της ελληνικής αρχαιότητας να γνωρίσει τον κόσμο και τη ζωή, να αναζητήσει την αλήθεια και τη γνώση σε όλους τους τομείς του επιστητού και, έτσι, να θεμελιώσει την έννοια της επιστήμης και της τέχνης, με άλλα λόγια την έννοια του πολιτισμού. Η ελληνική κληρονομιά, εδραιωμένη στην επιδίωξη του καθολικού, αποτέλεσε και το πνεύμα του δυτικού και παγκόσμιου πολιτισμού.

Η ιδιοτυπία του μαθήματος είναι ότι μελετά την ανθρώπινη δραστηριότητα, διερευνά, ερμηνεύει και επικοινωνεί με την ουσία της πνευματικής δημιουργίας των αρχαίων Ελλήνων μέσα από τα έργα της τέχνης του λόγου, τα οποία προσεγγίζει είτε από το πρωτότυπο –στο βαθμό που η γνώση της αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας το επιτρέπει– είτε από μετάφραση».

2. Οι Γενικοί σκοποί του μαθήματος των Α.Ε.

«Με τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας και, ειδικότερα, με την ερμηνεία επιλεγμένων κειμένων, επιδιώκεται:

- ◆ Η ολόπλευρη μελέτη του ανθρώπου (ανθρωπογνωσία) ως δρώντος ατόμου και πολίτη.
- ◆ Η γνώση του αρχαίου κόσμου και η «επικοινωνία» με τα πνευματικά και καλλιτεχνικά επιτεύγματά του.

2. Βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Γυμνάσιο, Σχολ. Έτος 2003-2004, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2003, σελ. 12.

- ◆ Η συνειδητοποίηση της σημασίας των επιτευγμάτων αυτών για την πορεία του πολιτισμού.
- ◆ Η επισήμανση της «ευρωπαϊκής διάστασης» της αρχαιότητας, δηλαδή των επιτευγμάτων της που συνέβαλαν στη θεμελίωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, αλλά, παράλληλα, και η επισήμανση των οφειλών του αρχαίου ελληνικού κόσμου σε άλλους λαούς (κυρίως της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου).
- ◆ Η μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ως φορέα πνευματικής δημιουργίας.
- ◆ Η συνειδητοποίηση της αφετηρίας και της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας και του εθνικού βίου (με επισήμανση όλων των εξελικτικών φάσεων, επιδράσεων, μεταβολών και μεταλλάξεων, αλλοιώσεων κ.ά.) και επομένως η ενίσχυση της αυτογνωσίας και των ιδιοτήτων της πολιτισμικής μας ταυτότητας.

Οι σκοποί του μαθήματος υπηρετούνται με δύο κύριες διαδικασίες:

- ◆ τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και
- ◆ την ερμηνεία κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματεία».

3. Οι Ειδικοί σκοποί του μαθήματος των Α.Ε. στο Γυμνάσιο

Α. Της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

«Με τη συστηματική διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας επιδιώκεται:

- ◆ Να εξοικειωθούν οι μαθητές βαθμιαία με τον αρχαίο ελληνικό λόγο συνολικά, τόσο στο επίπεδο του γλωσσικού συστήματος (γραμματική και σύνταξη), όσο και στο επίπεδο του λεξιλογίου και της κατανόησης κειμένου.
- ◆ Να γνωρίσουν τα βασικά στοιχεία της αρχαίας ελληνικής αλλά χωρίς επέκταση σε λεπτομέρειες, ώστε να εξοικειωθούν με τις ιδιαιτερότητές της και να μπορούν να διακρίνουν τις ανιστοιχίες αλλά και τις διαφορές της με τη νέα ελληνική γλώσσα.
- ◆ Να συνειδητοποιήσουν ότι η νέα ελληνική γλώσσα έχει τις ρίζες της στην αρχαία και αποτελεί συνέχεια και εξέλιξή της, να αποκτήσουν έτσι μία βαθύτερη γνώση της γλώσσας και να διευρύνουν το γλωσσικό τους κώδικα.
- ◆ Να εξοικειωθούν, τέλος, με κείμενα της αρχαίας ελληνικής, κυρίως της αττικής διαλέκτου, κλασικά και μεταγενέστερα, και να ασκηθούν στην κατανόησή τους με τη βοήθεια πάντοτε ενός κατάλληλου γλωσσικού υπομνηματισμού, χωρίς να επιδιώκεται βαθύτερη ερμηνεία τους».

Σχολιασμός των σκοπών

Από τους γενικούς αυτούς σκοπούς του μαθήματος των Α.Ε. οι πρώτοι τρεις που αναφέρονται στην **αρχαία ελληνική γραμματεία**, είναι και μεγαλόπνοοι και μεγαλεπήβολοι, όπως για παράδειγμα η ανθρωπογνωσία, η επικοινωνία με τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα, η ευρωπαϊκή διάσταση, δεδομένου δε του μεγάλου όγκου της διδασκτέας ύλης και των ολίγων διαθέσιμων ωρών διδασκαλίας η επίτευξη των στόχων είναι πολύ δύσκολη έως αδύνατη. Οι άλλοι δύο, που αναφέρονται στην **αρχαία ελληνική γλώσσα**, εστιάζουν την προσοχή στη συνέχεια της γλώσσας με επισήμανση των εξελικτικών φάσεων, η οποία όμως μόνο μέσω των λεξιλογικών και σημασιολογικών επιδιώκονται, διότι τα κείμενα, όπως αναφέρεται και στους ειδικούς σκοπούς, είναι κυρίως της αττικής διαλέκτου, κλασσικά και μεταγενέστερα.

Στους ειδικούς σκοπούς το κέντρο βάρος πέφτει στους **γλωσσικούς** (εξοικείωση με το γλωσσικό σύστημα, γνώση βασικών στοιχείων της αρχαίας ελληνικής, επισήμανση των διαφορών αρχαίας και νέας) και στην **κατανόηση του κειμένου** με γλωσσικό υπομνηματισμό χωρίς βαθύτερη ερμηνεία. Η Γλωσσική επομένως Διδασκαλία στηρίζεται σε μικρά αποσπάσματα, κινείται δηλαδή στη λογική της θεματογραφίας και όχι σε ολόκληρα έργα. Η διδασκαλία πάλι της γραμματικής και του συντακτικού είναι εντελώς ξεκομμένη από τα κείμενα. Προβληματισμός υπάρχει ακόμη και ως προς την καταλληλότητα των κειμένων. Υπάρχουν κείμενα δύσκολα έως και δυσνόητα και κείμενα που δεν έχουν τους τύπους του διδασκόμενου φαινομένου, γραμματικού ή συντακτικού.

B. Της αρχαίας ελληνικής γραμματείας

(Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση)

«Πέρα από τους γενικούς σκοπούς του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από μετάφραση λαμβάνονται υπόψη και τα ακόλουθα:

- ◆ Η εξοικείωση των μαθητών με τα κείμενα, όχι μόνο σε σχέση με το περιεχόμενο αλλά και με τη μορφή τους (επισήμανση των επιλογών του συγγραφέα ως προς τη σύνδεση, τους εκφραστικούς τρόπους, κτλ.), ώστε με το συνδυασμό των δύο αυτών παραμέτρων να επιτυγχάνεται βιωματική συμμετοχή και δημιουργική συγκίνηση.
- ◆ Η καλλιέργεια της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών, οι οποίοι κατά την ερμηνευτική προσέγγιση και των μεταφρασμένων κειμένων ασκούνται στην παραγωγή προφορικού και γραπτού προσωπικού λόγου.

Μέθοδος διδασκαλίας

- ◆ Βασική προϋπόθεση επίτευξης των σκοπών είναι να δημιουργούνται εκείνες οι συνθήκες μάθησης που εξασφαλίζουν την ενεργητική/δημιουργική συμμετοχή των μαθητών στη διδακτική διαδικασία. Προφανώς, πρέπει να αποφεύγεται ο άμεσος διδακτισμός, ώστε ο προβληματισμός που προκύπτει από το κείμενο (πρόβλημα-συζήτηση-κριτική) να λειτουργήσει έμμεσα, όχι δεοντολογικά στο πνεύμα και στις ψυχές των μαθητών.
- ◆ Η διδακτική μέθοδος διαφοροποιείται ανάλογα με το γραμματειακό είδος, το συγγραφέα και το συγκεκριμένο κείμενο.
- ◆ Η επιδιωκόμενη επικοινωνία των μαθητών με το κείμενο πρέπει να στηρίζεται στη διερεύνηση της ουσίας του περιεχομένου (των προσώπων με τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τη στάση και τη συμπεριφορά τους -των καταστάσεων, με τις αιτίες δημιουργίας τους και τις συνέπειές τους- των αξιών και των ιδεών, κτλ.) και της καλλιτεχνικής μορφής (των εκφραστικών τρόπων, της αφηγηματικής και περιγραφικής τέχνης-τεχνικής, κτλ.), και μάλιστα στη σύζευξή τους.
- ◆ Η ερμηνευτική διαδικασία στηρίζεται στην αντίληψη ότι το κείμενο αποτελεί οργανικό σύνολο, του οποίου τα μέρη φωτίζονται και ερμηνεύονται αμοιβαία. Έτσι, ξεκινάει από μια συνολική θεώρηση του κειμένου, επισημαίνει τα θεματικά κέντρα και τη δομή του, προχωρεί αναλυτικά στη διερεύνηση του περιεχομένου και της μορφής του και κλείνει με συνολική συνθετική εκτίμηση των ουσιαστών στοιχείων του.
- ◆ Βασική ερμηνευτική/διδακτική αρχή είναι η ένταξη του κειμένου στο κοινωνικό/πολιτικό/πολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας του, ώστε οι μαθητές να αντιλαμβάνονται ότι όσα προσπαθούν να κατανοήσουν ανήκουν σε έναν άλλο κόσμο, σε έναν άλλο πολιτισμό. Εξάλλου, και οι απόψεις/θέσεις ενός συγγραφέα δεν μπορεί να θεωρούνται ως σταθερές και αμετάβλητες, ούτε βέβαια ότι εκφράζουν όλη την αρχαιότητα.
- ◆ Η ενδοκειμενική ερμηνεία συμπληρώνεται και ενισχύεται με εξωκειμενικές και διακειμενικές αναφορές (διαγραμματειακές και διαχρονικές), με διεπιστημονική σύνδεση με άλλα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. ιστορία, λογοτεχνία κ.ά.) στο βαθμό που είναι δυνατόν και σκόπιμο και με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν οι αντίστοιχοι «δείκτες» μέσα στο κείμενο.
- ◆ Η αξιοποίηση και η υποστήριξη του μαθήματος από το εποπτικό υλικό (εικονογράφηση, διαγράμματα, Video, CD-ROM κ.ά.) θεωρείται «αυτονόητη».

4. Οι σκοποί του μαθήματος στο Λύκειο

«Με τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Ενιαίο Λύκειο επιδιώκεται:

1. Να επιτευχθούν οι γενικοί μορφωτικοί - ανθρωπιστικοί σκοποί του μαθήματος με τη **μελέτη σε βάθος από το πρωτότυπο** επιλεγμένων κειμένων της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, αντιπροσωπευτικών των κυριοτέρων ειδών της.
2. Να διευρυνθεί αυτή η ανθρωπογνωστική σπουδή με τη **συμπληρωματική διδασκαλία από μετάφραση** κειμένων που συνδέονται άμεσα και λειτουργικά με τα ερμηνεύόμενα από το πρωτότυπο κείμενα.
3. Να φωτιστεί πληρέστερα το νόημα των ερμηνευόμενων από το πρωτότυπο κειμένων με την κατάλληλη **διδακτική εκμετάλλευση παράλληλων κειμένων** του ίδιου ή άλλων συγγραφέων.
4. Να διευρυνθεί και να βαθύνει η **γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας**, ενός από τα βασικότερα στοιχεία του αρχαιοελληνικού πολιτισμού αλλά και του κυριότερου φορέα του.

Σημείωση: Λεπτομερέστερη αναφορά στους γενικούς και ειδικούς σκοπούς του μαθήματος γίνεται στο βιβλίο «Προγράμματα Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Θεωρητικές Επιστήμες» Αθήνα 2000».

Σχολιασμός των σκοπών

Γίνεται κατανοητό ότι για τους συντάκτες των Οδηγιών του Υπουργείου Παιδείας η γλωσσική επάρκεια των μαθητών στα Α.Ε είναι ικανοποιητική ώστε να διδάσκονται έργα υψηλού επιπέδου, του Σοφοκλή, του Θουκυδίδη και του Πλάτωνα. Το εγχείρημα είναι πάρα πολύ δύσκολο και είναι αμφίβολο αν επιτυγχάνονται τέτοιοι στόχοι. Το παρήγορο είναι ότι έγιναν και γίνονται από το 2005-6 αρκετές βελτιώσεις, για παράδειγμα η σύνταξη πληρέστερων Οδηγιών, η διδασκαλία από μετάφραση ορισμένων αποσπασμάτων του διδασκόμενου έργου προκειμένου να ολοκληρωθεί η διδασκαλία του, η διδακτική εκμετάλλευση παράλληλων κειμένων και η αύξηση των ωρών γλωσσικής διδασκαλίας σε δύο από μία ώρα που ήταν προηγουμένως, και τέλος η επέκταση της διδασκαλίας των Α.Ε. σε όλους τους μαθητές της Γ Λυκείου και όχι μόνο της δευτεροβάθμιας κατεύθυνσης με τη διδασκαλία του Επιτάφιου του Περικλή έστω και από μετάφραση.

Δ. Οργάνωση διδασκαλίας³

«Εκείνο που ενδιαφέρει ουσιαστικά είναι να **οργανωθεί η διδασκαλία** κατά τέτοιο τρόπο που:

- ▶ να εξασφαλίζεται η **ενεργητική συμμετοχή** των μαθητών στη διαδικασία πρόσκτησης του μορφωτικού αγαθού, με κινητοποίηση όλων των πνευματικών τους δυνάμεων
- ▶ να ασκείται, έτσι, η ικανότητά τους για **κριτική αφομοίωση** και αξιολογική αποτίμηση των γνώσεων
- ▶ να διευκολύνονται να ανακαλύπτουν τρόπους, για να φθάσουν σε προσωπική επικοινωνία με τα κείμενα και σε **αισθητική απόλαυση** του περιεχομένου τους, αφού πρόκειται για κορυφαία δημιουργήματα της τέχνης του λόγου
- ▶ να ασκούνται στο να αναζητούν απαντήσεις ως προς **τα βασικά στοιχεία κάθε λογοτεχνικού έργου**, την πλοκή του μύθου (εξέλιξη - δέση - κορύφωση - λύση), τη διαγραφή του ήθους των δρώντων προσώπων (κίνητρα, στάσεις, μεταπτώσεις, δραματικές συγκρούσεις), τα προβλήματα και τις ιδέες που διερευνώνται και τους καλλιτεχνικούς τρόπους έκφρασης που δένουν όλα τα στοιχεία του έργου και αναδεικνύουν το βαθύτερο νόημά του.
- ▶ να μπορούν, τέλος, όλα τα παραπάνω στοιχεία να τα διακρίνουν σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά κάθε γραμματειακού είδους, το οποίο με διαφορετικό τρόπο απευθυνόταν στους ακροατές/θεατές/αναγνώστες του».

Ε. Μέθοδος διδασκαλίας⁴

«**Κύρια μέθοδος** διδασκαλίας των κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, όπως και κάθε άλλου λογοτεχνικού έργου, είναι η **ερμηνευτική**, με την οποία επιχειρείται να έρθουν οι μαθητές σε επικοινωνία με την ουσία της πνευματικής δημιουργίας των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων. Και για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να ακολουθεί ορισμένες **γενικές αρχές**, που αποτελούν δρόμους προσπέλασης στη σημασία των έργων. Έτσι,

3. Βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Λύκειο, σχολ. έτος 2003-2004, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2003, σελ. 18.

4. Βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Λύκειο, σχολ. έτος 2003-2004, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2003, σελ. 18.

- ▶ προσαρμόζεται συνεχώς στις **απαιτήσεις κάθε διδακτικής ενότητας**, κρατώντας το νήμα των διδακτικών στόχων, που οδηγεί με ασφάλεια στην επίτευξη του τελικού σκοπού
- ▶ δίνει έμφαση στην ανάλυση του **νοηματικού περιεχομένου** των έργων και στη διερεύνηση του **ιδεολογικού πλούτου** τους, καθώς και των προβλημάτων του ανθρώπου και της ζωής της εποχής τους
- ▶ επιχειρεί να εκτιμήσει **τα κίνητρα της δραστηριότητας** του ανθρώπου, τη στάση και την κλίμακα των αξιών του μέσα στο πλαίσιο των κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών συνθηκών της εποχής του
- ▶ διερευνά, στη συνέχεια, τη **διαχρονική σημασία** των αναδεικνυομένων από την ερμηνεία στοιχείων, αποφεύγοντας προσεχικά κάθε είδους ανεπίτρεπτους αναχρονισμούς
- ▶ προσφεύγει σε **λεξιλογικές και μορφολογικές διευκρινίσεις** μόνο στον βαθμό που αυτές εξυπηρετούν τη βαθύτερη κατανόηση των κειμένων
- ▶ **συνεξετάζει συστηματικά τους μορφολογικούς εκφραστικούς τρόπους με τα συγκεκριμένα κάθε φορά νοηματικά περιεχόμενα** στην αδιάσπαστη σχέση τους
- ▶ εκμεταλλεύεται με δεξιότητα και αξιοποιεί γόνιμα τα κατάλληλα **παράλληλα κείμενα** που φωτίζουν πληρέστερα το νόημα των ερμηνευόμενων έργων.

Η ερμηνευτική διαδικασία **στηρίζεται** στην αντίληψη ότι το κείμενο αποτελεί **οργανικό σύνολο**, του οποίου τα μέρη φωτίζονται και ερμηνεύονται αμοιβαία. Έτσι, ξεκινάει από μια **συνολική θεώρηση** του κειμένου, επισημαίνει **τα θεματικά κέντρα** και τη **δομή του**, προχωρεί αναλυτικά στη **διερεύνηση του περιεχομένου και της μορφής** και κλείνει με **συνολική συνθετική εκτίμηση** των ουσιωδών στοιχείων του κειμένου.

Στην αναλυτική φάση της η ερμηνευτική διαδικασία συμπληρώνεται και με τη **μεταφραστική άσκηση** για την απόδοση του αρχαίου σε άριτο νεοελληνικό λόγο. Βασική επιδίωξη παραμένει να κρατήσει η μετάφραση το χαρακτηριστήρα της σύνθετης γλωσσικής άσκησης που διαπλέκεται **με την ερμηνεία** του κειμένου και τη συμπληρώνει. Με κανένα τρόπο η μετάφραση δε θα πρέπει να θεωρηθεί ως υποκατάστατο του αρχαίου κειμένου, για να το απομνημονεύσουν οι μαθητές ως γνωστικό αντικείμενο για τις εξετάσεις τους (προφορικές ή γραπτές) ή για να προχωρήσουν, στη συνέχεια, στην ερμηνεία του κειμένου από τη μετάφραση.

Κατά διαστήματα ενδείκνυται να ασκούνται οι μαθητές στην **ανάγνωση και εκτίμηση της ποιότητας και άλλων μεταφράσεων, λογοτεχνικών ή μη**, για την καλλιέργεια της γλωσσικής και ερμηνευτικής ευαισθησίας τους. Σε προαι-

ρευτική βάση **μπορεί και οι ίδιοι να ασκούνται** σε λογοτεχνική μετάφραση αρχαίου κειμένου.

Η **εκπόνηση συνθετικών δημιουργικών εργασιών** από τους μαθητές έχει ανεκτίμητη παιδευτική αξία για την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας αλλά και της κριτικής και δημιουργικής τους ικανότητας. Δίνει πολλές δυνατότητες διερεύνησης επιμέρους προβλημάτων, γενικής θεώρησης των διδασκόμενων έργων και γόνιμων συγκριτικών μελετών. Εκείνο, όμως, το οποίο απαιτείται σε κάθε περίπτωση είναι η έγκαιρη προετοιμασία, η προσεκτική οργάνωση και η συνεργασία με τον καθηγητή και με τους άλλους μαθητές στο πλαίσιο μικρών ομάδων εργασίας».

ΣΤ. Γενικές αρχές για τη διδασκαλία κειμένου

«Για την καλύτερη εφαρμογή των γενικών και ειδικών οδηγιών διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, είναι ανάγκη η καθημερινή ερμηνευτική διαδικασία να ακολουθεί και να στηρίζεται σε ορισμένες αρχές που θα την καταστήσουν πιο φυσική, ζωντανή, ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική. Έτσι, είτε ερμηνεύουμε κείμενο στην πρωτότυπη γλωσσική μορφή του είτε σε δόκιμη μετάφραση:

- α) Αντιμετωπίζουμε το κείμενο ως **ένα οργανικό σύνολο**, του οποίου τα μέρη φωτίζονται και, επομένως, ερμηνεύονται αμοιβαία. Κέντρο του ενδιαφέροντός μας είναι διαρκώς το κείμενο (κειμενοκεντρική μέθοδος).
- β) **Συνεξετάζουμε τα στοιχεία μορφής με τα στοιχεία περιεχομένου**, ώστε να αξιοποιούμε τους εκφραστικούς τρόπους για τη σύλληψη του ιδιαίτερου χρώματος και της έμφασης που θέλει να δώσει ο δημιουργός στο κείμενό του.
- γ) Δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στη **δομή του κειμένου**, που αποκαλύπτει το πνεύμα, την ψυχή και την τέχνη του συγγραφέα. Ειδικά κατά την ερμηνεία κειμένων από το πρωτότυπο, η αίσθηση της δομής του λόγου συμβάλλει αποτελεσματικά στην κατανόηση του περιεχομένου, καθώς αποκαλύπτει και τον τρόπο λειτουργίας των όρων μέσα στην πρόταση, την περίοδο και την παράγραφο.
- δ) **Διαφοροποιούμε την προσέγγιση των κειμένων ανάλογα με το γραμματειακό είδος** στο οποίο ανήκει, αλλά και ανάλογα με το τμήμα που ερμηνεύουμε μέσα στο ίδιο το έργο. Η διάκριση αυτή υπαγορεύεται κατ' αρχάς από τον ιδιαίτερο τρόπο, με τον οποίο ο δημιουργός - συγγραφέας απευθυνόταν στο κοινό του (πλατιά επική αφήγηση, συστηματικότερη αλλά

παραστατική ιστορική διήγηση, πειστική ρητορική επιχειρηματολογία, ζωντανή σκηνική αναπαράσταση της ανθρώπινης δράσης, λυρική προσωπική έκφραση, διαλεκτική φιλοσοφική αναζήτηση της αλήθειας).

- ε) Αναζητούμε την ομορφιά κάθε κειμένου, για να βοηθήσουμε **να δημιουργηθούν οι όροι αισθητικής επιδοκμασίας και ευχαρίστησης** από την ανάγνωση και την ερμηνεία. Δεν ξεχνάμε ότι προσεγγίζουμε έργα της τέχνης του λόγου και έχει μεγάλη σημασία να ασκήσουμε τους μαθητές να «διαβάσουν» και να κατανοούν την καλλιτεχνική τους έκφραση, γιατί μ' αυτήν γίνονται αισθητά σε μας.
- στ) Τέλος, **πολλαπλασιάζουμε**, κατά το δυνατό, **τους τρόπους ενεργητικής έκφρασης των μαθητών μας**, με το λόγο ή με την πράξη μέσα στον χώρο της αίθουσας ή του σχολείου, **με την επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο, το μουσείο ή το θέατρο, με την ατομική ή συλλογική δημιουργική εργασία**, με την πολύμορφη προσέγγιση των έργων του λόγου με τη βοήθεια εποπτικών μέσων εικόνας και ήχου. Είναι φανερό ότι η ανάγνωση και ερμηνεία των έργων της λογοτεχνίας, και μάλιστα μιας άλλης μακρινής εποχής, έχει ανάγκη από ποικίλη υποστήριξη, για να δημιουργηθεί το κατάλληλο ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο που θα καταστήσει εναργέστερα αισθητό το περιεχόμενό τους».

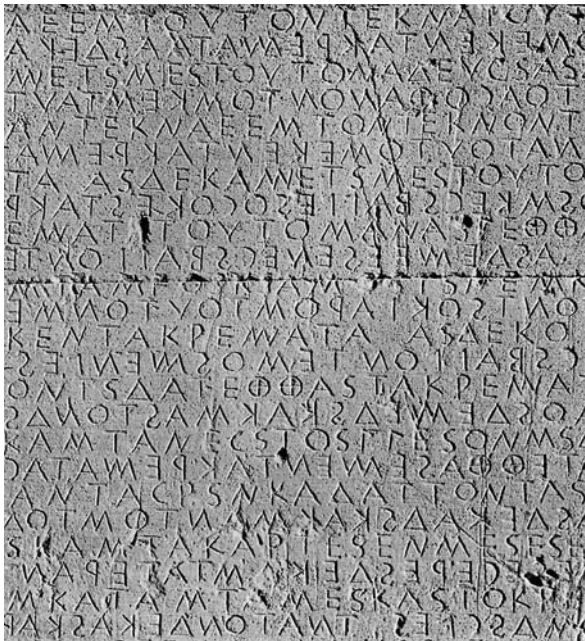
Εκτιμήσεις

Διαβάζοντας κανείς αυτές τις οδηγίες του ΥΠΕΠΘ νομίζει ότι πρόκειται για διδασκαλία Α.Ε. σε φοιτητές της φιλολογίας, όταν μιλάει για «προσωπική επικοινωνία με τα κείμενα και αισθητική απόλαυση του περιεχομένου τους» και για «όρους αισθητικής επιδοκμασίας και ευχαρίστησης» λησμονώντας ότι οι μαθητές του Λυκείου έχουν ελάχιστα εφόδια από το Γυμνάσιο, τη στιγμή μάλιστα που πρόκειται και για μάθημα γενικής παιδείας.

Κριτική στην αποειλεσμαικότητα της διδασκαλίας των Α.Ε. στο Λύκειο τόσο ως προς την διδακτέα ύλη όσο και ως προς τη μέθοδο, το χρόνο διδασκαλίας και τα κενά των μαθητών έχει ασκηθεί εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια⁵ και συνεχίζεται να ασκείται. Η πραγματικότητα μας επιβάλλει να δέτουμε πιο ρεαλιστικούς σκοπούς, για να μπορούν να είναι και πραγματοποιήσιμοι. Πάντως στις οδηγίες υπάρχουν πολλά θετικά σημεία, τα οποία οφείλουμε να τονίσουμε και κατά το δυνατόν να τα εφαρμόζουμε. Αυτά είναι:

5. Βλ. Γ. Μπασλή, Τα Α.Ε. στο Λύκειο, περιοδ. ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ, τ. 63, 1993,σελ. 56-71 και Αν. Στέφο, Το μάθημα των Α.Ε. στο Λύκειο, περιοδ. ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ, τ. 78, 1996,σελ. 92-109.

1. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών και η άσκηση στην κριτική αφομοίωση και την αξιολογική αποτίμηση.
2. Η συνεξέταση μορφής και περιεχομένου των κειμένων, τα οποία εξετάζονται ως οργανικά σύνολα με συγκεκριμένη δομή.
3. Ο τονισμός των διαφορετικών μορφολογικών χαρακτηριστικών κάθε γραμματειακού είδους και η επισήμανση των διαφορών τους.

(α)

(β)

- (α) Ενεπίγραφη στήλη με διατάξεις που αφορούσαν «πατριολόκοι» (δωρικός δεσμός αντίστοιχος με τον αθηναϊκό δεσμό της επικλήρου). Οι «όροι» ήταν λίθινες στήλες που τις τοποθετούσαν επάνω σε ακίνητα για να γνωστοποιήσουν είτε ότι το κτήμα ήταν υποθηκευμένο είτε ότι αποτελούσε την προίκα μιας γυναίκας.
- (β) «Ὅροι προίκας» των Ελληνιστικών χρόνων (Αθήνα, Επιγραφική Συλλογή, Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου).

III

**Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών
(Δ.Ε.Π.Π.Σ.)**

Το Σεπτέμβριο του 2002 κυκλοφόρησε στην Αθήνα από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του ΥΠΕΠΘ το **Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.)** και τα **Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.)** της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (Δημοτικού και Γυμνασίου), τόμος Α και Β. Το Διαθεματικό αυτό Πλαίσιο έρχεται να συμπληρώσει το προηγούμενο Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών του 1998. Επειδή όλα τα βιβλία που θα κυκλοφορήσουν από το σχολικό έτος 2006-7 γράφτηκαν σύμφωνα με το καινούργιο Πλαίσιο Σπουδών, κρίνουμε σκόπιμο πριν μιλήσουμε για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία να κάνουμε μια γενική παρουσίαση της φιλοσοφίας του Πλαισίου αυτού.

Τα νέα στοιχεία που συναντάμε σ' αυτό το Πλαίσιο Σπουδών είναι τα εξής:

1. Υπάρχει μακρόπνοος σχεδιασμός για όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση, Δημοτικό, Γυμνάσιο που επεκτείνεται και στο Νηπιαγωγείο, όπως και το 1998, αλλά πολύ πλούσιος και πλήρης.
2. Το σχολείο από γνωσιοκεντρικό γίνεται μαθητοκεντρικό, βιωματικό και δημιουργικό προς όλους τους συμμετέχοντες, διδάσκοντες και διδασκομένους, χώρος μάθησης και χαράς και όχι στερεότυπης διδασκαλίας.
3. Αναπροσαρμόζει τους στόχους και τις μεθόδους διδασκαλίας, δομεί το περιεχόμενο των διδασκομένων αυτοτελών μαθημάτων στη βάση μιας οριζόντιας και κάθετης διανομής της διδασκόμενης ύλης.
4. Προωθείται η διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων, η σφαιρική ανάλυση βασικών εννοιών και προβάλλεται η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.
5. Προτείνει την εισαγωγή της καινοτόμου δράσης «Ευέλικτη Ζώνη» για Νηπιαγωγείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο.

Στο Γενικό Μέρος και συγκεκριμένα στην εισαγωγή τονίζονται ότι πρέπει να προωθηθούν:

1. Η εξασφάλιση συνθηκών που επιτρέπουν στο μαθητή να αναπτύξει την προσωπικότητά του με ισχυρή αυτοανίληψη, συναισθηματική σταθερότητα, κριτική και διαλεκτική ικανότητα και θεϊκή διάθεση για συνεργασία και αυτενέργεια.

2. Η δημιουργία συνθηκών που παρέχουν σε κάθε άτομο τη δυνατότητα της δια βίου ανανέωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων του.
3. Η καλλιέργεια της ικανότητας κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.
4. Η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών.
5. Η καλλιέργεια της συνείδησης του ευρωπαίου πολίτη με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και πολιτισμικής μας αυτογνωσίας.
6. Η ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και συλλογικότητας.

Στις Γενικές Αρχές που διέπουν το Δ.Ε.Π.Π.Σ. έχουμε να επισημάνουμε τα εξής:

1. Για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπου ο μαθητής έχει αναπτύξει την αφαιρετική του σκέψη, θεωρείται αναγκαία η μελέτη αυτοτελών γνωστικών αντικειμένων, η οποία διευκολύνεται από τη σπειροειδή ανάπτυξη της διδασκείας ύλης.
2. Παράλληλα με αυτή κρίνεται σκόπιμο να διασφαλιστεί και η οριζόντια διασύνδεση των Α.Π.Σ. στο πεδίο των επιστημών, της τέχνης, της τεχνολογίας αλλά και στη διαμόρφωση στάσεων και αξιών, δηλαδή η **Διαθεματική Προσέγγιση**, που είναι κάτι πιο γενικό από τη **Διεπιστημονικότητα** και συνίσταται στην ολιστική αντίληψη της γνώσης, που επιτρέπει στον μαθητή να διαμορφώνει προσωπική άποψη για θέματα των επιστημών τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους.

Στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης είναι δυνατή η υιοθέτηση δύο διαφορετικών αλλά παράλληλων και συμπληρωματικών μεταξύ τους **στρατηγικών σχεδιασμού** των Αναλυτικών Προγραμμάτων:

1. Η συγκρότηση ενιαίων ανεξάρτητων «διαθεματικών» διδακτικών αντικειμένων π.χ. «Μελέτη του Περιβάλλοντος», «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή», «Ερευνά το Φυσικό Κόσμο». Κλπ.
2. Οριζόντια διασύνδεση των Αναλυτικών Προγραμμάτων των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται αυτοτελώς σε μια βαθμίδα της σχολικής εκπαίδευσης.

Δεξιότητες που μπορούν να χαρακτηριστούν ως διαθεματικές και να προωθηθούν με διάφορους τρόπους είναι:

1. Η δεξιότητα της επικοινωνίας.

2. Η δεξιάτητα της αποτελεσματικής χρήσης των αριθμών και των μαθηματικών εννοιών στην καθημερινή χρήση.
3. Η δεξιάτητα χρήσης ποικίλων πηγών και εργαλείων πληροφόρησης.
4. Η δεξιάτητα συνεργασίας σε ομαδικές εργασίες.
5. Η ικανότητα της κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών.
6. Η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.
7. Η ικανότητα ορθολογικών επιλογών.
8. Η ικανότητα διαχείρισης πόρων.
9. Η ικανότητα δημιουργικής επινόησης.
10. Η ικανότητα «ευαίσθητης αντίληψης της τέχνης» και η δημιουργία τέχνης.
11. Η αξιοποίηση γνώσεων και η υιοθέτηση αξιών κατάλληλων για τη διαμόρφωση της προσωπικής άποψης στη λήψη αποφάσεων.

Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις που προτείνει το Δ.Ε.Π.Π.Σ. είναι:

1. Διερεύνηση και ανακάλυψη (ενεργητική προσέγγιση της γνώσης).
2. Επισκέψεις στο περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές).
3. Επιδείξεις με τη χρήση κατάλληλου εποπτικού υλικού.
4. Συζήτηση – διάλογος δασκάλου με μαθητές ή συζήτηση σε ομάδες.
5. Άμεση διδασκαλία – αφήγηση.
6. Ομαδοσυνεργατικές μορφές διδασκαλίας.

Σχολιάζοντας το σκεπτικό και το σχεδιασμό του Δ.Ε.Π.Π.Σ. έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

1. Είναι θετική η ενιαία σύλληψη των Α.Π.Σ. σε όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση, διότι παλιότερα υπήρχαν αλληλοκαλύψεις.
2. Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. είναι αίτημα των καιρών μας, γιατί η επικρατούσα αντίληψη απομακρύνεται από την εξειδικευμένη γνώση, την οποία μπορεί κανείς να τη βρει πολύ εύκολα με τις νέες τεχνολογίες, και κατευθύνεται προς τη γενική παιδεία και την «**διαβίου εκπαίδευση**», η οποία έχει ως στόχο την ικανότητα προσαρμογής του ανθρώπου σε συνεχώς νέα αντικείμενα.
3. Η Διαθεματική Προσέγγιση δεν είναι η αποκλειστική προσέγγιση αλλά μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά και παράλληλα με την αυτοτελή προσέγγιση γνωστικών αντικειμένων.
4. Η Διαθεματική Προσέγγιση δεν είναι «πανάκεια» ούτε μπορεί να λύσει όλα τα θέματα της διδακτικής των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, αλλά μπορεί να βοηθήσει με την ανάπτυξη των επιθυμητών δεξιοτήτων τη διαμόρφωση προσωπικοτήτων με προσωπική άποψη, κριτική σκέψη και ευρύτητα πνεύματος.

Μελετώντας το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. έχουμε να παρατηρήσουμε και πάλι τα εξής:

1. Οι Σκοποί του μαθήματος γενικά δεν αλλάζουν, αλλά επαναδιατυπώνονται σχεδόν οι ίδιοι.
2. Εκείνο στο οποίο διαφέρει και που είναι πολύ θετικό είναι η σαφής διατύπωση των στόχων, των θεματικών Ενοτήτων, που στηρίζονται στα Περιεχόμενα των παλιών Α.Π, και η προσθήκη των Ενδεικτικών Δραστηριοτήτων και προτεινόμενων διαθεματικών σχεδίων εργασίας.
3. Θετικό επίσης είναι ο προγραμματισμός διδασκαλίας του ετυμολογικού, διότι μέχρι τώρα γινόταν λόγος για σύνθετες και παράγωγες λέξεις χωρίς καμιά θεωρητική υποδομή σχετικά με την σύνθεση και την παραγωγή του Ετυμολογικού, όπως συμβαίνει και με τα σχήματα λόγου.
4. Οριοθετεί το νέο πλαίσιο προσέγγισης της Γλωσσικής Διδασκαλίας τονίζοντας τα εξής:
 - α. Η οργάνωση της Γλωσσικής Διδασκαλίας γίνεται σε τρία επίπεδα: του γλωσσικού συστήματος (γραμματικής και συντακτικού), του σημασιολογικού (λεξιλογικού) και της πρόσληψης του κειμένου (οργανωμένου λόγου).
 - β. Δεν διδάσκουμε τα γλωσσικά στοιχεία αυτόνομα και ανεξάρτητα από το γλωσσικό τους περιβάλλον, παρά μόνον προς στιγμήν, αλλά ενταγμένα στη συγκεκριμένη μονάδα λόγου, πρόταση, παράγραφο, μικροκείμενο, κατά τη διδασκαλία των ομιλούμενων γλωσσών.
 - γ. Η διδασκαλία γραμματικής και συντακτικού προχωρεί παράλληλα, ώστε με το σχηματισμό ενός γραμματικού τύπου να συνειδητοποιείται και η συντακτική λειτουργία του.
 - δ. Η διδασκαλία προχωρεί από τα συχνότερα και απλούστερα φαινόμενα προς τα σπανιότερα και τα δυσκολότερα κατά σπειροειδή ανάπτυξη της ύλης.
 - ε. Αξιοποιείται η γνώση των βασικών γραμματικών και συντακτικών κατηγοριών της νέας ελληνικής για τη διδασκαλία των αντίστοιχων της αρχαίας. Η πορεία αυτή από τη συγχρονία στη διαχρονία και όχι αντίστροφα είναι αποτελεσματικότερη και ασφαλέστερη.
 - στ. Στη μετάφραση, που είναι μια σύνθετη πνευματική/γλωσσική άσκηση, δεν μεταγλωττίζεται γενικά ο αρχαίος λόγος, αλλά αναζητούνται νοηματικά οι ισοδύναμες εκφράσεις της νέας ελληνικής, για να αποδώσει το νόημα και το χρώμα του αρχαίου λόγου.